Publicistica eminesciană.
Un model de analiză situaţională

Mihaela MOCANU*

Key-words: *Eminescu*, *publicistic*, *semiosis*, *hexadic model of situational analysis*

1. Premise teoretice şi metodologice

Publicistica eminesciană este rezultatul unui orizont istoric, social şi politic determinat, fapt care impune raportarea limbajului jurnalistic cultivat de Mihai Eminescu la specificul epocii care îl generează. Ca fapt de semnificare/resemnificare şi de comunicare prin intermediul semnelor verbale, limbajul jurnalistic eminescian se pretează unei analize de tip situaţional în măsura în care presupune un ansamblu de relaţii între jurnalist şi cititorii articolelor, este formulat într-un context social-istoric determinat, recurge la mijloace de exprimare particulare şi vizează finalităţi specifice. Demersul analitic are la bază opţiunea pentru modelul hexadic de analiză situaţională[1] constând în configurarea semiozei publicisticii eminesciene sub forma unui hexagon cu şase parametri constitutivi: *jurnalist*, *direcţii tematice, mijloace de semnificare*, *finalităţi, macro şi micro-context* şi *orizonturi ale receptării*:

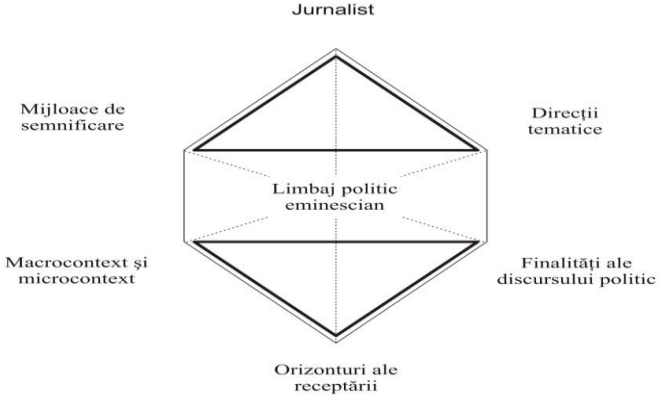

Fig. 1. Hexada limbajului publicistic eminescian

* Universitatea „Alexandrun Ioan Cuza”, Iaşi, România.

[1] Pentru o prezentare detaliată a modelului hexadic de analiză situaţională vezi Petru Ioan, *Modelul hexadic în politologie*, Editura „Ştefan Lupaşcu”, Iaşi, 2002.

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

Utilizarea modelului hexadic în analiza publicisticii eminesciene permite stabilirea unor corelaţii funcţionale între variabilele situaţiei de comunicare, favorizând relevarea structurii şi funcţionalităţii fenomenului discursiv avut în vedere. Virtuţile integratoare ale unui astfel de instrument metodologic sunt relevante şi la nivelul definirii specificului publicisticii eminesciene prin raportare la orizontul epocii care o generează şi la finalităţile care guvernează actul jurnalistic. Asumarea limbajului publicistic eminescian ca obiect al analizei hexadice presupune caracterizarea celor şase parametri constitutivi şi stabilirea efectelor pe care le generează aceştia la nivelul ansamblului semnificativ. Analiza are în vedere permanenta coroborare a datelor obţinute la nivelul celor şase coordonate ale semiozei şi susţinerea afirmaţiilor cu exemple din corpusul publicistic[2].

2. Analiza parametrilor semiozei publicisticii eminesciene

2.1. Jurnalistul Eminescu

Articolele eminesciene configurează imaginea unui gazetar angajat, receptiv la problemele epocii, extrem de acid şi intransigent cu oamenii din jurul său, dar şi cu sine însuşi. În ciorna unei scrisori rămasă în manuscris, adresată directorului unui ziar la începuturile activităţii sale jurnalistice, Eminescu se prezintă spunând despre sine următoarele:

> Nu sunt scriitor de meserie, n-o zic asta ca să vă fac atenți asupra acestor rânduri, ci a vă da a înțelege că numai nescriind încă pân-acum prin jurnale, nu mi-am putut netezi simțământul sub vorbe linse și lucii (Ms. 2257, 785r-185v).

Este exprimată în aceste rânduri una dintre primele profesiuni de credinţă pe care poetul le face în spaţiul gazetăriei, dar şi promisiunea unui verb care părăsește cărările bătute în favoarea unei expresii obiective și curajoase. Distanţarea de stilul gazetăresc cultivat până atunci se va face simţită atât la nivelul temelor abordate, dintre cele mai variate şi atingând probleme esenţiale pentru politica ţării, dar şi la nivelul expresiei jurnalistice, diferită de patosul şi retorismul specifice publicisticii paşoptiste.

Primele legături ale lui Eminescu cu presa scrisă datează din perioada studiilor vieneze, când începe să colaboreze la publicaţii ale românilor din Imperiul austro-ungar: „Albina”, „Telegraful”, „Viaţa românească”. Tânărul student, în vârstă de 20 de ani, nu poate rămâne indiferent la problemele românilor aflaţi sub dominaţie străină şi se înscrie în cercurile studenţeşti militând pentru independenţa naţională. Textele debutului lasă să se întrevadă siguranţa polemistului şi verbul virulent din articolele de mai târziu.

Pasiunea lui Eminescu pentru gazetărie se simte în fiecare literă a articolelor, în ciuda unor afirmaţii întâlnite în manuscrise: „Sunt strivit, nu mă mai regăsesc şi nu mă mai recunosc. Aştept telegramele Havas ca să scriu, iar scriu de meserie,

[2] Pentru exemplificare am avut în vedere cele cinci volume de publicistică eminesciană din ediţia Perpessicius.

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

scrie-mi-aş numele pe mormânt şi n-aş mai fi ajuns să trăiesc" (Călinescu 1986: 147). Astfel de însemnări au determinat pe unii interpreţi să vadă în jurnalistică una dintre cauzele nefericirii poetului şi un factor determinant în declanşarea bolii de mai târziu. Coleg cu Eminescu la „Timpul", Ioan Slavici subliniază implicarea totală a poetului în activităţile pe care le desfăşoară şi exigenţa pe care o manifestă în elaborarea textelor:

> Ca scriitor Eminescu strica multă hârtie, căci făcea multe corecturi mai ales în ceea ce privea alegerea vorbelor şi ţinea să dea la tipografie manuscriptul curat şi citeţ […]. Împrejurul mesei lui de scris era deci mereu plin de hârtii rupte (Slavici 1998: 138).

Acribia manifestă în spaţiul creaţiei poetice devine prin urmare şi o constantă a scrisului jurnalistic eminescian.

Fără a fi om politic, Eminescu prezintă şi analizează, documentat şi rece, viaţa politică românească din cea de-a doua jumătate a veacului al XIX-lea. În această calitate, jurnalistul intră în dialog cu societatea contemporană şi cu istoria, priveşte cu ochi critic moravurile politicienilor şi propune soluţii pentru situaţia economică şi politică a ţării. Articolele oferă o imagine dinamică a uneia dintre cele mai agitate epoci din istoria naţională.

2.2. Direcţii tematice

Manifestându-se în direcţii multiple, de la articole pe teme culturale la editoriale politice, de la studii de economie la pamflete şi comentarii ironice, Eminescu prezintă în articolele sale problematica diversă a epocii, dar şi opţiunile personale în privinţa unui program politic favorabil ţării, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea:

> […] imaginea cea mai plurală, cea mai variată şi cea mai autentică a contemporaneităţii lui Eminescu se oglindeşte în ziaristica lui şi îndeosebi în aceea a sextenatului de la „Timpul". Istoria României, în toate aspectele ei politice, sociale, economice, culturale, dimpreună cu marii şi micii ei actori, e consemnată în paginile acestea îngălbenite de timp, de peniţa unuia din cei mai sârguincioşi şi mai pătrunzători martori oculari (Perpessicius 1983: 180).

Din punct de vedere al problematicii abordate, publicistica permite inventarierea unor constante tematice definitorii, dincolo de variaţiile de stil şi de atitudine ale jurnalistului, înregistrate de-a lungul carierei gazetăreşti. Astfel, problema naţională, situaţia ţărănimii, chestiunea evreiască, concepţia despre stat şi teoria „păturii superpuse", viziunea asupra progresului, viaţa politică internă şi politica externă sunt temele abordate cu predilecţie de Eminescu în paginile de ziar.

Plecând de la realitatea situaţiei precare a ţărănimii în secolul al XIX-lea, Eminescu pledează pentru o serie de măsuri protecţioniste prin care statul să apere forţa de muncă autohtonă, stăvilind invazia elementelor alogene şi exploatarea peste măsură a singurei pături productive de la noi:

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

> Nu sunt în toate limbile omeneşti la un loc epitete îndestul de tari pentru a înfiera uşurinţa şi nelegiuirea cu care stârpiturile ce stăpânesc această ţară tratează cea din urmă, unica clasă pozitivă a României, pe acel ţăran care muncind dă o valoare pământului, plătind dări hrăneşte pe aceşti mizerabili, vărsându-şi sângele onorează această ţară (Eminescu 1989: 33).

Chestiunea evreiască este amplu dezbătută într-o serie de articole din paginile „Timpului", în care jurnalistul comentează tratatul de pace de la Berlin (1877), prin care i se cerea României, ca preţ al recunoaşterii Independenţei, abolirea articolului 7 din Constituţia de la 1866, care le interzicea evreilor dreptul de a dobândi cetăţenie română, pentru că nu erau „de rit creştin". Ingerinţa în treburile interne ale statului provoacă înverşunarea jurnalistului, conducând la afirmaţii dure: „Oricât s-ar zice, între noi şi evrei este o deosebire de rasă, care nu ne permite nouă s-avem faţă de dânşii în împrejurări de onoare decât dispreţ. Noblesse oblige" (Eminescu 1989: 287).

Politică internă constituie o altă dimensiune a tematicii publicisticii eminesciene, fiind tratată în zeci de articole pe parcursul carierei sale jurnalistice. Guvernele, partidele, ideologiile, instituţii precum şcoala, biserica, parlamentul sunt supuse pe rând atenţiei gazetarului, care priveşte cu ochi critic implicaţiile politice şi sociale ale acestora. Eminescu supune unei critici severe administraţia din ţara noastră, considerând-o vinovată de situaţia precară a ţărănimii şi de îngroşarea „păturii suprapuse". Jurnalistul priveşte cu mefienţă tânăra clasă politică românească ale cărei acţiuni sunt guvernate de interesele personale şi nu de grija pentru starea poporului pe care îl reprezintă. Paginile cuprinzând cronica politicii externe completează tabloul tematic al publicisticii eminesciene, oferind cititorilor o imagine complexă asupra realităţilor politice, istorice şi economice ale celei de-a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea. Eminescu discută problemele politice ale ţării în contextul mai amplu al vieţii politice internaţionale, motivându-şi discursul prin apelul la perspective contrastive asupra situaţiei altor state.

Analizând atitudinea jurnalistului faţă de problemele timpului său, D. Vatamaniuc apreciază: „Eminescu intră în activitatea publicistică în 1870, în epoca studiilor universitare, cu o concepţie social-politică definitiv conturată şi nu vom constata abateri de la ea pe întreg parcursul gazetăriei sale" (Vatamaniuc 1996: 44). Aşa se explică constantele la nivel tematic care străbat ca un fir roşu întreaga publicistică eminesciană, dincolo de accentele sesizabile într-o etapă sau alta a carierei gazetăreşti. Variabilele ţin mai degrabă de nivelul expresiei jurnalistice care câştigă în siguranţă şi virulenţă până în anul 1883, anul de cumpănă al marelui creator.

2.3. Mijloace de semnificare

Prin natura sa, discursul publicistic se adresează unei categorii largi de public, fiind guvernat de principiul accesibilităţii, atât la nivel lexical, cât şi la cel al construcţiilor sintactice. În această perspectivă, Eminescu recurge, în cea mai mare parte a textelor jurnalistice, la un limbaj denotativ, însoţindu-şi demersul jurnalistic cu un metadiscurs care explicitează mecanismele discursive, facilitând astfel accesul cititorului la mesajul publicistic.

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

Poetica publicisticii eminesciene, explicită în multe dintre articolele poetului, evidenţiază predilecţia jurnalistului pentru paremiologie, pentru citatul revelatoriu, pentru ironie ca figură de gândire care îşi lasă amprenta la nivelul expresiei, pentru veleităţile unei limbi curate, nepervertită de criteriul etimologismului sau de utilizarea abuzivă a neologismelor neadaptate, şi convingerea gazetarului că limpezimea ideilor exprimate depinde de claritatea expresiei verbale utilizate. La nivelul genurilor jurnalistice abordate, Eminescu ne surprinde prin varietate şi eclectism: „în gazetăria eminesciană ne întâmpină o devălmăşie de «genuri» şi formule: eseuri, pamflete, foiletoane, articole doctrinare, editoriale etc." (Oprea 1983: 108), iar lista poate continua cu scrisori deschise, cronici teatrale, satire, studii lingvistice ş.a.

Pledând pentru fundamentarea ştiinţifică a articolului de presă, Eminescu afirmă:

> E adevărat că sofismele sunt atât de dese în gazete încât nu merită cineva să le releveze erorile, parte intenţionate, parte neintenţionate câte obvin în ele. Un cod al şiretlicului gazetăresc, al apucăturilor sofistice a acestei bresle de negustori de vorbe, scris popular pentru înţelegerea fiecărui om ar merita într-adevăr acel nume pe care călugării-l dădeau în evul mediu logicii lui Aristotel: *medicamentum mentis* (Eminescu 1985: 181-182).

Lipsa de cultură a gazetarilor, intenţiile de manipulare ale politicienilor, indiferenţa faţă de resursele limbii sunt doar câteva dintre tarele unei publicistici aflată încă la început de drum la noi şi care atrage critici aprige din partea jurnalistului Eminescu.

Referindu-se la stilul publicisticii eminesciene, Dan Mănucă notează:

> Un inventar al procedeelor folosite de Eminescu pune în evidenţă prezenţa covârşitoare a sarcasmului şi a ironiei, precum şi absenţa parodiei, a umorului şi, în genere, a ludicului. Dominante sunt însă câteva forme ale satirei, folosirea unui lexic tăios, a afirmaţiilor tranşante şi a aprecierilor fără menajamente (Mănucă 2000: 28).

Specifică articolelor eminesciene este şi *inserarea în text a unor proverbe şi ziceri populare* care susţin ideile şi concepţiile jurnalistului. Recursul la paremiologie vine să sprijine demersul argumentativ conferind culoare şi farmec textului: „Leben und lehen lassen este un bun proverb german care se tâlcuieşte: «Trăieşte tu, dar lasă şi pe altul să trăiască»" (Eminescu 1989: 72); „«Pe arborul tăcerii creşte fructul ei, pacea» - zice un frumos proverb arab, care se aplică întrucâtva la atitudinea modestă de astăzi a presei române" (Eminescu 1989: 132).

Analizând maniera în care Eminescu îşi construieşte articolele, G. Călinescu apreciază:

> Scheletul articolului eminescian e mai cu seamă ideologic, el făcând parte dintr-un sistem politic ce se desfăşură mereu, iar ceea ce în el pare pamflet e critica mânuită cu o mare plastică verbală. Valoarea literară a acestor articole stă întâi de toate în chipul sfătos de a traduce fără multe neologisme, într-o limbă la îndemâna tuturor, marile abstracţii. Darul acesta îl avea Maiorescu. Însă Eminescu îl depăşeşte în partea formală cu mult. El coboară până la vorba sătească şi la proverb, scoate

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

> pilde, face figuri cu o siguranță uimitoare. Niciodată nu s-au exprimat la noi idei generale cititorului de gazetă într-un chip care să dea fiecăruia iluzia că pricepe (Călinescu 1976: 558).

Exegetul subliniază în aceste rânduri una dintre calitățile stilului publicistic eminescian: capacitatea de exprimare a ideilor abstracte prin cuvinte simple, facilitând astfel accesul cititorilor la mesajul textelor. „Teoriile sunt înșirate pe ață băbește, sunt desfăcute în pilduri, prefăcute în teatru monologic, spuse în serios și luate-n râs, cu o invenție verbală, cu o proverbialitate neasemuite în care e ceva din Creangă și din Anton Pann, dar subtilizat, adus la complexitatea gândirii culte" (Călinescu 1976: 563).

Acuzat de colegii de breaslă pentru duritatea exprimării, Eminescu le răspunde acestora într-unul din articolele sale, publicat în paginile „Timpului":

> Nu alegem vorbele după cum îndulcesc sau înăspresc lucrul, ci după cum acopăr mai exact ideea noastră. Vorba nu e decât o unealtă pentru a exprima o gândire, un signal pe care-l dă unul pentru a trezi în capul celuilalt, identic aceeaşi idee, şi când suntem aspri, nu vorbele, ci adevărul ce voim a-l spune e aspru (Eminescu 1985: 120-121).

2.4. Macro şi micro-context

Analiza semiozei politice eminesciene nu poate face abstracţie de cercetarea condiţiilor istorice, sociale, economice şi politice în orizontul cărora iau naştere articolele gazetarului. „Proza publicistică masivă a lui Eminescu poartă pecetea unui moment istorico-literar anumit" (Spiridon 2003: 52), iar acest lucru este oglindit atât de arhitectura tematică, cât şi de nivelul expresiei jurnalistice. În aceste condiţii, considerăm imperioasă o incursiune în macro şi micro-contextul istoric al epocii care a generat textele.

Secolul al XIX-lea şi în special cea de-a doua jumătate a acestuia reprezintă o etapă esenţială în procesul istoric de constituire a statului român modern. Momentul revoluționar de la 1821, cu prefacerile politice care au urmat acestui eveniment, dar mai ales mișcările de la 1848, situate în contextul mai larg al încercărilor micilor state de a-și câștiga locul pe harta unei Europe moderne și independente, anunţă o perioadă de mari transformări pe calea modernizării statului român. În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, anii 1859 și 1877 se impun ca date de referinţă în istoria modernă a poporului român: primul este anul Micii Uniri, în care Moldova și Țara Românească își unesc destinele ca urmare a dublei alegeri ca domn a lui Alexandru Ioan Cuza, iar 1877 marchează cucerirea independenței de stat pe câmpul de luptă.

Între momentul în care Principatele dobândesc o Constituție modernă, în 1866, și clipa obținerii și recunoașterii de către marile puteri a suveranității și independenței câștigate prin intrarea în războiul ruso-turc declanșat în 1877, se scurge un deceniu care poate fi considerat o etapă de pregătire a unui moment așteptat de secole: recunoașterea românilor ca popor liber, independent și european. Veacul al XIX-lea se caracterizează printr-o precipitare a fazelor dezvoltării istorice

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

şi reducerea acestora la intervale foarte scurte pentru ritmul dezvoltării sociale şi politice din ţara noastră.

> În mai puţin de 100 de ani Principatele române au trecut de la un capitalism primar, cum era înainte de 1821, 1829, la unul comercial, pentru ca la sfârşitul secolului să intre într-unul industrial […] şi, până în 1918, să ajungă la un capitalism organizat cu marea finanţă pe de o parte şi cu statul pe de alta. Astfel că de la 1829 la 1918 România «a ars» toate etapele evoluţiei sociale şi economice capitaliste (Scurtu, Bulei 1990: 162).

Dacă în Occident fenomenele istorice cunosc o dezvoltare relativ îndelungată, îngăduind sedimentări şi maturizări necesare, la noi arderea unor etape din dezvoltarea firească a condus la discrepanţe adânci între fondul autohton şi formele preluate din afară.

2.5. Orizonturi ale receptării

În încercarea de a surprinde profilul spiritual al gazetarului Eminescu, exegeţii au eludat de multe ori textul articolelor, fiind atraşi mai degrabă de amănunte biografice sau de impactul unor formule-şoc (*antisemit, xenofob, naţionalist, reacţionar*) adoptate de-a gata şi fără verificări în planul scrisului eminescian. Unii interpreţi consideră că între eul poetic şi eul gazetăresc fractura este atât de adâncă, încât putem vorbi de un nou Eminescu pe care ni-l relevă publicistica, departe de imaginea luciferică pe care ne-o oferise creaţia literară. Dincolo de diferenţele de expresie şi de conţinut, justificabile în contextul apartenenţei la domenii de cunoaştere diferite, creaţia literară şi cea publicistică prezintă evidente elemente de continuitate, de interferenţe tematice şi de expresie, intuite de editorul creaţiei eminesciene, Perpessicius, care declara profetic în 1972:

> Istoricii literari şi esteticienii vor stabili într-o bună zi cât de unitară a fost existenţa materială şi sufletească a poetului, câtă prezenţă artistică şi ideologică este în articolul său de ziar ca şi în poema cea mai hieratică… (Perpessicius 1972: 47).

În acest sens, o analiză contrastivă a limbajului politic şi a limbajului poetic eminescian ar oferi informaţii relevante privind spaţiul de convergenţă al acestora, dar şi specificul fiecăruia în parte.

Excerptarea unor fragmente din textul articolelor şi coroborarea acestora cu diverse însemnări din manuscrise au condus la pervertirea imaginii jurnalistului Eminescu, prin anexarea unor etichete peiorative care s-au perpetuat de-a lungul timpului, împiedicând o relaţie autentică cu publicistica poetului. Judecăţile de valoare oscilează între adulaţie şi blam, conducând fie la fetişizarea sau supralicitarea publicisticii eminesciene, fie la contestarea vehementă a acesteia. Atât atitudinea adulatorie, encomiastică, cât şi cea de denigrare, de tăgăduire a oricărei valori scrisului jurnalistic eminescian, se dovedesc la fel de periculoase, obliterând înţelegerea în marginea textului. „Eminescu nu are nevoie de apărarea nimănui şi criticile la adresa sa, ca şi laudele, nu sporesc şi nu scad valoarea scrisului său”

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

(Vatamaniuc 2000: 12-15), iar erorile de interpretare, consideră eminescologul, se datorează în mare parte necunoaşterii textului sau relei-credinţe a interpreţilor.

2.6. Finalităţile discursului publicistic eminescian

Identificarea intenţiilor care au stat la baza discursului publicistic eminescian ține de domeniul speculațiilor atâta timp cât pierdem din vedere însemnările pe care le face jurnalistul însuşi, atât în textul articolelor, cât, mai ales, în manuscrisele rămase ca semn al frământărilor şi preocupărilor sale.

Care au fost raţiunile care au stat la baza opţiunii poetului pentru activitatea jurnalistică este o întrebare care a preocupat de-a lungul timpului pe cei care s-au aplecat asupra creaţiilor sale. O astfel de interogaţie propune şi Dan Mănucă într-un articol din „Cronica”:

> Ce îl va fi atras totuşi pe Eminescu în politică? Oare numai simpla şi fireasca obligaţie a unei meserii, gazetăria, bine remunerate? Oare numai simpla pasiune pentru un domeniu atât de activ? Oare numai datoria de a se încadra cerinţelor grupului de presiune care a fost Junimea? (Mănucă, 1990: 25).

Autorul articolului consideră că nu afinitatea sau adeziunea la ideologia unui grup l-au condus pe Eminescu spre jurnalistică, acest lucru fiind confirmat de polemica pe care Eminescu o poartă în paginile de ziar cu junimiştii şi chiar cu liderii partidului conservator care sponsorizau apariţia ziarului „Timpul”. Nu-l putem acuza pe jurnalistul Eminescu de părtinire, critica lui nefiind îngrădită de afinităţi politice şi nici de raţiuni financiare. Afirmaţia este întărită de Ioan Slavici, unul dintre puţinii oameni care l-au cunoscut îndeaproape: „Eminescu nu era cruţător nici faţă cu membrii partidului când se nimerea ca ei să cadă în vreun păcat, ba era în stare să laude faptele bune şi dacă erau săvârşite de adversari politici” (Slavici, 1998: 106).

Paşii jurnalistului au fost ghidaţi în primul rând de interesul faţă de schimbările timpului său, faţă de prefacerile prin care trecea societatea românească în pragul epocii moderne, şi de nevoia de a da glas atitudinilor şi credinţelor care îl animau. Articolul de ziar devine pentru Eminescu spaţiul de manifestare a profundei nemulţumiri faţă de „vârtejul jucăriilor politice”, un spaţiu compensatoriu în care cuvântul cu rol cathartic macină mânia şi revolta faţă de o lume în care „atât de multe lucruri nu erau cum trebuie să fie” (Slavici 1998: 106).

Guvernată de intenţiile informative ale jurnalistului, publicistica ilustrează grija acestuia faţă de educarea opiniei publice. Prevalarea intenţiilor informative este remarcată încă din etapa colaborării la „Curierul de Iaşi”, când, în singura foaie rămasă la dispoziția gazetarului, celelalte trei fiind destinate comunicatelor oficiale, Eminescu îngrămădește cronici teatrale, programe ale teatrelor ieșene, articole politice, recenzii, rezumatele unor conferințe susținute la Iași, studii de istorie, economie, lingvistică ș.a., din dorința de a oferi cititorilor cât mai multe date. Asumându-și responsabilitatea pentru partea literară și pentru pagina neoficială a gazetei, Eminescu „intenționa să facă din această secțiune a foii ieșene o publicație cu caracter enciclopedic, în care să fie reprezentate, chiar și într-un spațiu restrâns,

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

atât literatura, cât şi viaţa politică şi mişcarea culturală" (Vatamaniuc 1985: 108). Perioada „Timpul", cea mai intensă din activitatea jurnalistică a lui Eminescu, marchează deplasarea interesului de pe evenimentele culturale pe cele de politică externă şi internă, verbul gazetarului dovedindu-se necruţător cu oamenii politici, indiferent de ideologia pe care o împărtăşesc aceştia. Lipsit de aspiraţii la funcţii guvernamentale, Eminescu se angajează, prin natura meseriei pe care o practică, să prezinte şi să comenteze evenimentele de pe scena politică internă şi externă, oferind cititorilor informaţii documentate asupra realităţilor sociale, istorice, economice şi politice ale timpului.

3. Concluzii

Valorificarea virtuţilor modelului hexadic în analiza semiozei publicisticii eminesciene favorizează la nivel metodologic procesul de re-contextualizare a limbajului jurnalistic, operând deschideri analitice inedite şi împiedicând formularea unor judecăţi de valoare procustiene, dincolo de litera textelor. Astfel, descrierea celor şase parametri ai hexadei (*jurnalist, direcţii tematice, mijloace de semnificare, macro şi micro-context, finalităţi discursive* şi *orizonturi ale receptării*) configurează dinamica procesului de semnificare care stă la baza publicisticii eminesciene propunând o redimensionare a ansamblului semnificativ prin prisma efectelor pe care le generează relaţiile din interiorul hexadei la nivelul semnificaţiilor scrisului jurnalistic. Fără a epuiza analitic potenţialului relaţional al hexadei, am dorit să subliniem deschiderile pe care le permite un astfel de demers, în descrierea structurii şi funcţionalităţii semiozei publicisticii eminesciene, evitând formularea unor judecăţi care exced litera textului.

Bibliografie

Surse :

Eminescu 1980: Mihai Eminescu , *Opere*, vol. IX, Bucureşti, Editura Academiei.
Eminescu 1989: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, Bucureşti, Editura Academiei.
Eminescu 1984: Mihai Eminescu , *Opere*, vol. XI, Bucureşti, Editura Academiei.
Eminescu 1985: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XII, Bucureşti, Editura Academiei.
Eminescu 1985: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. XIII, Bucureşti, Editura Academiei.

Literatura secundară :

Călinescu 1976: G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, Bucureşti, Editura Minerva.
Călinescu 1986: G. Călinescu , *Viaţa lui Mihai Eminescu*, Bucureşti, Editura Minerva.
Ioan 2002: Petru Ioan, *Modelul hexadic în politologie*, Iaşi, Editura „Ştefan Lupaşcu".
Mănucă 1990: Dan Mănucă, *În vârtejul jucăriilor politice*, în „Cronica", 1990, nr. 13, p. 25.
Mănucă 2000: Dan Mănucă, *Publicistica politică eminesciană*, în „Convorbiri literare", 2000, nr. 8, p. 28.
Oprea 1983: Al. Oprea, *În căutarea lui Eminescu gazetarul*, Bucureşti, Editura Minerva.
Perpessicius 1983: Perpessicius, *Eminesciana*, Iaşi, Editura Junimea.

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)

Scurtu, Bulei 1990: Ioan Scurtu, Ion Bulei, *Democraţia la români 1866–1938*, Bucureşti, Editura Academiei.
Slavici 1998: Ioan Slavici, *Amintiri*: *Eminescu, Creangă, Caragiale, Coşbuc, Maiorescu*, Bucureşti, Editura Viitorul Românesc.
Spiridon 2003: Monica Spiridon, *Eminescu. Proza jurnalistică*, Bucureşti, Editura Curtea Veche.
Vatamaniuc 1985: Dumitru Vatamaniuc, *Publicistica lui Eminescu 1870–1877*, Iaşi, Editura Junimea.
Vatamaniuc 1996: Dumitru Vatamaniuc, *Publicistica lui Eminescu 1877–1883, 1888–1889*, Bucureşti, Editura Minerva.
Vatamaniuc 2000: Dumitru Vatamaniuc, *Eminescu la sfârşit de secol şi început de mileniu*, în „Viaţa Românească", 2000, nr. 1–2, p. 12–15.

Eminescu's Journalistic Activity. A Hexadic Model of Situational Analysis

Our article advances a semiotic approach to Eminescu's journalistic activity, by assuming at the methodological level the hexadic model of situational analysis, developed by the logician Petru Ioan. The choice for a semiotic analysis of Eminescu's journalism – as a product of a historical and determined epoch, but also as a reflection of the journalist belief/vision on the realities of his time, is motivated, on one hand, by the methodological potential of semiotics that favors the interrelation of all parameters of communication situation and, on the other hand, by the necessity to correlate Eminescu's journalistic language to the specificity of the time that generated it. As a fact of signification/ resignification and communication through signs, Eminescu's journalistic activity is suitable to a situational analysis to the extent that involves a set of relationships between the journalist and the articles' receivers, is generated by a particular socio-historical context, uses particular techniques of signification and follows certain finalities.

BDD-A1103 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.15 (2026-09-14 15:13:13 UTC)